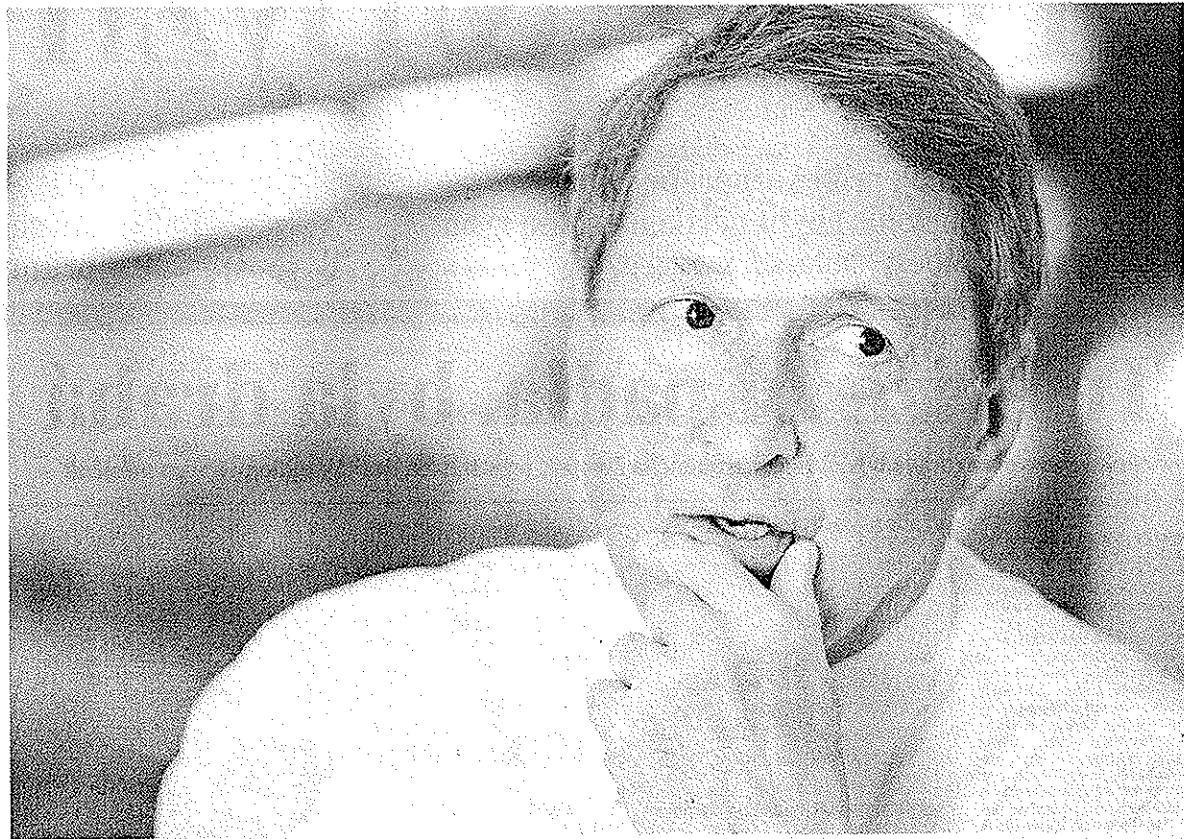

Vaše kapacita inovovat vás rádi na 24. místo na světě, kvalitou institucí vědeckého výzkumu jste na úrovni Rakouska a lepší než Norsko.

V plýtvání veřejnými fondy jste však na 96. místě, stejně jako Mali a Turecko, a horší než Burkina Faso a Zambie.

99

Korupce? Musíte chytit velkou rybu

Musíme učit už děti ve školce, že je korupce nemoralní a že mezi altruismem a štěstím existuje vazba. Potenciál České republiky je mnohem lepší než realita, tvrdí profesor Robert Klitgaard, přední odborník na korupci.

MARTINA LEIEROVÁ

LN Kolik má vlastně korupce stojí?

Ekonomické náklady na korupci jsou nedozírné. Není to jenom samotný úplatek. Jak říkají Mexičané, vytíholí milion, abychom tisíc. Podle studie celosvětové korupce z roku 2007 konkrétně Česko v roce 1997 stálo 50,4 procenta HDP.

LN Podnikali jsme v minulosti v boji s korupcí správné kroky?

O Česku toho říkají nevím, ale je evidentní, že korupce pro vás není nový téma. Vlastně už od sametové revoluce každá vláda říkala, že korupce je problém, na který se zaměří. Operace Cisté ruce v roce 1998, strategie v boji proti korupci v roce 1999, továrky v letech 2002, 2003, další strategie v roce 2007. A zatímco vlády zaváděly nové zákony a opatření, korupce se zhoršovala. Studie Transparency International z roku 2008 uvádí, že 87 procent Čechů si myslí, že je boj s korupcí neefektivní. To vás zářídi do Mexika a Nigérie. Za vám už je jenom Pákistán, Filipiny a Argentina. Je pravda, že se v komunistickém Československu říkalo, že kdo nekradne, ten okrádá rodinu?

LN Ano, říkalo a občas ještě říká. Jak tedy lze s korupcí efektivně bojovat?

Korupce je ekonomický zločin, který v sobě obsahuje kalkulaci výše rizika a výše odměny. Tentomrázka odměny je jenom zdrobnit. Musí se využít pravdepodobnost, že korupce bude odhalena, a musí se zvýšit tresty za ni. Zrovnění se musí zvýšit ocenění těch, kteří se ji vyhýbají. Receptem na korupci je monopol a zároveň sva-

LN To zní jako dobré teoretické řešení. Existuje treba nějaký rychlý, radikálnější krok?

Velmi důležité je chytit pořadně velkou rybu. A principem je, že tento velký řívek nemůže být s oponičemi strany, ale ze strany, která je u moci, protože jinak by to mělo závan politických intrik.

LN Tuhle řánci jsme docela nedávno promarnili. Ministerstvem pro místní rozvoj ofitášla korupční aféra, mohla být chycena velká ryba, ale politici to v podstatě zaměřili pod koberec.

Dolyňský vinkl ze své funkce odešel, nebo ne?

LN To sice ano, ale o žádém postupu se zatím neví a stíle funguje jako místopředseda nejsilnější strany.

Máte nového řívek policie a novějšího nejmocnějšího státního zástupce. To jsou dobré kroky. Vy žurnalisti jste vždy, a bohužel správně, cynici a sladká slovo o změně na vás moc neplatí. Pro mne, když tuto situaci vidí vzdělý, je zjevný obrovský rozdíl mezi potenciálem, který Česko má, a realitou. Ale vidím, že jsou mobilizovány správné síly, takže pokud budeš se mnou zještět, jestiž můžeš během deseti let uspat v boji proti korupci, tak vám řeknu, že absolutně ano. A v mnoha zemích, kde jsou s profikorupční politikou radil vladimír, bych to říci nemohl. Tady vidím potenciál a ty správné síly.

LN Působil jste v desítkách zemí jíkovali parodeje vlád pro boj proti korupci. Jaká konkrétně země by mohla být příkladem?

To je dobrá otázka, znám hodně zemí, které jsem chudší než vy, ale vlastně neznám žádný příklad země, která je na tom stejně. Z Latinské Ameriky udělala úzasný pokrok Kolumbie, z Afriky Mosambik a z Asie by to byla Indonésie. Ty na tom byly opravdu španělské. Z vyspělých zemí pak Singapur.

LN Jaké jsou atributy vlády, která je efektivní v boji s korupcí?

Taková vláda je vynikající v prevenci, nelitostná v trestním stíhání, a příkladná vlastní morálkou. Celá

činitelů oslabit lákavost úplatků?

Ano. Mzdý ve veřejném sektoru by měly ideálně dosahovat zhruba osmdesátí procent toho, co berou lidé v soukromé sféře. Nikdy to může být i víc. Třeba ve zmíněném Singapuru platí ministerstvu 700 tisíc amerických dolarů ročně, což je plat na úrovni výkonných ředitelů korporací. V případě, že by vzali úplatek, skončí v vězení. Totiž korupce je nutné vykrotit a rozbýt.

Obchodníci nemůžou jenom mávnout rukou nad tím, že je vláda zkoumovaná. Sami musí také něco dělat a na reformách se podílet.

99

LN Kdo na korupci doplácí nejvíce, chudší vrstvy, nebo bohatší?

Ve velmi zkoumávaných zemích by člověk řekl, že nejvíce bili budou bohatí. Ale země to tak. Oni rychle pochopí, jak ukrýt peníze, jak dát úplatek, jak přesunout peníze ze země nebo jak získat mocné spojence. Ale ti chudší na to doplatí, že mají k dispozici horší školu, horší nemocnice. Dokonce v zemích s nízkou korupcí je i velmi nízká úmrtnost novorozených. A naopak. Je pravidlem, že země, které korupci dovolí bujet, nedebají ani o ostatní věci.

LN Když by měla vláda v protikorupční strategii spolupracovat?

Součástí protikorupční reformy musí být výzvy i smlouvy obchodníci a jejich komunita. Nemůžou jenom mzdou rukou nad tím, že je vláda zkoumovaná. Musí sami něco dělat. Ještě v sedesátých letech minulého století nebyla korupce povazová-

za zločin, že v některých zemích je korupce základní předkolkou rozvoje.

LN Zubáváte se mnoha srovnávacími studiem, na úrovni jakých zemí byste rádiří Českou?

Záleží na kategorii. Existuje studie konkurenční schopnosti zemí. Porovnává 139 zemí z celého světa ve dvaceti kategoriích. A Česko v některých hoduje. Ve srovnávání platu a produktivity jste na 22. místě na celém světě a jste na tom lépe než Kanada nebo Dánsko. V mnoha mísni konkurence jste dokonce na 12. místě, takže jste na tom lépe než Francie nebo Spojené státy. Kvalitou místních dodavatelů, což je velmi důležitá zpráva pro mezinárodní společnosti, jste na výběrném 17. místě čili na úrovni Finska a jste lepší než Velká Británie nebo Lucembursko. Vaše kapacita inovovat vás fadi na 24. místě na světě, kvalitou institucí vědeckého výzkumu na úrovni Rakouska a lepší než Norsko. A země, v jejichž společnosti se v těchto kategoriích ocítáte, mají radikálně výši HDP na hlavu než vy. Proč myslíte, že tomu tak je?

LN Čím bychom měli začít?

Musíte vytvořit funkční instituce, jaké mají třeba v Norsku.

LN Vzhlédnete k tématu našeho rozhovoru to bude korupce.

Ano, je to korupce. V dalších ukazatelech najednou spadnete mezi úplně jiné země. Z hlediska důvěry ve vlastní politiku se ocítáte na 121. místě ze 139! Jste na úrovni Mongolska a horší než Zimbabwe nebo Bangladéš. V plýtvání veřejnými fondy jste na 96. místě, stejně jako Mali a Turecko, a dokonce hůř než Burkina Faso a Zambie. V transparentnosti vládní politiky jste na úrovni Tádžikistánu a Etiopie, ovšem na horší místě než Svazínsko. Možná by vám ze Svazínska mohli přijít poradci. Ve favorizování rychlých rozhodnutí vládních dředníků jste na úrovni Ruska, což není dobré, a horší než Východní Timor.

A protože funguje tančí dva, i na straně firem na tom nejste dobré. Jejich etické chování je na 90. místě na celém světě, vedle Kazachstánu a Tanzanie. A to je šokující.

LN A jaký je HDP této země?

Najednou se ocítáte ve skupině

skutečně ještě neviděl. Mezi inovativní ekonomikou, dobrou, jako má Dánsko nebo Finsko, a institucemi na úrovni Zimbabwe nebo Východního Timoru. A přitom vás svět obdivuje a fandí vám.

LN A co je tím důvodem, když kterež svět Česko obdivuje?

Vy jste byly jedním z šampionů reform a myslím, že vás svět obdivuje za to, jak podstatně se Česká republika za posledních dvacet let proměnila. Důležitý je symbol Václava Havla a dobrou reputaci má i vás současný prezident Václav Klaus.

Vzpomínám si na jeho přednášku na Harvardu, ještě když byl ministrem financí. Velmi dobré, jasné a zaváděné obnovil reformy. A vše co? Ze všech občí komunit, jestiž mohu použít tento termín, jste právě vždy ukázky houzevnatosť. A právě pro tu vaši odolnost, s jakou jste čelili komunitám, věřím, že vás s korupcí zanechávajete vysmáté.

LN Jaké bychom měli začít?

Musíte vytvořit funkční instituce, jaké mají třeba v Norsku.

LN Měl byste možnost naši protikorupční reformu alešpoti v bodech pozmat. Může být efektivní?

Z toho, co se neztratilo v překladu na titkovou konferenci, myslím, že minister John, který ji představil, strávil mnoho času vysvětlováním, jak těžké bylo dát reformu prosadit. Je jasné, že dát ji dohromady bylo velmi obtížné.

Také bych řekl, že je minister začínat uprostřed bitvy, a v takové situaci je nutné se občas zastavit a připomenout si: O čem to vlastně celé je? Ve třech bodech, ve dvou bodech, jak se tato reforma liší od minulých reforem.

Městská vláda je nejlepším zdrcením korupce a délka města funguje ji skutečně jako organizovaní zločinci. A vši reformy jsem byl příjemně překvapen. Ze otázky korupce městských zastupitelů řeší, ale víc o tom nevím.

LN Vloni vznikla v USA z podnětu Americké obchodní komory

rupci? Například v tom, že všechny strany mohou být financovány bez bezdržených kapacit obrovských korporací?

Ano, to je pravda, my náležíme přibližně s legální korupcí. A i už je třeba Wall Street a takzvaný Insider Trading Business, což je přímo skarafaldí sítí zajímá, v jehož regularu nedlouho dost. Ano, a se sponzorem vzniká velký problém. Snažíme se limitovat obrovské finanční dar a hlasovat tajné dary. Takhle je skutečně také forma korupce.

LN Každý věří, že si své dary korupce nějakým způsobem vyberou.

Jisté. Já nevěřím, že existuje víc a méně zkoumávané země. Většinu v prvotní hře. Musíme vzdělávat a inspirovat lidí, třeba ji vstípit, že korupce je nemoralní a že existuje přímá korelace mezi altruismem a štěstím. Lidé, kteří z korupce žijí, nejsou šťastní. A tohle musíme učit naše děti.

LN Jak je altruismu a štěstí chceť učit děti, když v tuto vazbu nevěří jejich rodiče? V jakém věku bude muselo zacít?

Ano, to je problém a musí se zřídit hned ve škole. Americký nobelista James Heckman zavřel svůj výzkum tonu, jak a kdy nejlépe ze zájmu vede k vzdělávání.

A zájmeno vede obnovit reformy. A vše co? Ze všech občí komunit, jestiž mohu použít tento termín, jste právě vždy ukázky houzevnatosť. A právě pro tu vaši odolnost, s jakou jste čelili komunitám, věřím, že vás s korupcí zanechávajete vysmáté. A tohle musíme učit naše děti.

Bojuje s korupcí

Robert Klitgaard

Je předním světovým odborníkem na korupci. Pracoval i jako poradce mnoha vlád v oblasti ekonomické strategie a institucionálních reform. Působil ve více než třiceti zemích Afriky, Asie a Latinské Ameriky.